

OBSERVAȚII CRITICE PRIVIND GHIDURILE

Așezările informale. Ghid de acțiune pentru autoritățile administrației publice locale

Ghidul de acțiune pentru comunitățile care locuiesc în așezări informale¹

BLOCUL PENTRU LOCUIRE, 08.02.2019

Blocul Pentru Locuire² luptă pentru o politică justă și antirasistă de locuire. Drept urmare, susținem și nevoia de o locuință legal recunoscută, pentru a avea un domiciliu, acte, acces la servicii publice condiționate de deținerea actelor de identitate și, în general, siguranța locuirii și printre altele protecție împotriva evacuărilor. Susținem imperativul de a satisface nevoia de acces la utilități precum curent, apă, căldură, elemente cruciale pentru sănătatea oamenilor și înțelegem nevoia de terenuri și construcții sigure pentru locuințe (fără risc de inundații, incendiu, fără risc de poluare etc).

De aceea, în numărul special al Gazetei de Artă Politică din anul 2018, dedicat temei locuirii și mișcărilor pentru justiție locativă, ne-am prezentat poziția critică față de inițiativa de completare a Legii 350/2001. Am avertizat că procesul de recunoaștere juridică a așezărilor informale, propus prin acele completări:

- Nu rezolvă problemele locuirii și nu adresează cauzele acestora;
- Rezolvă doar în mică măsură și doar în anumite cazuri nevoia de locuințe decente;
- Poate fi problematic și cu efecte negative în multe alte cazuri;
- Ar trebui implementat numai împreună cu politici de locuire juste, antirasiste, centrate pe dezvoltarea de locuințe sociale și publice.

În documentul de față, reflectăm asupra celor două Ghiduri de acțiune elaborate de organizațiile implementatoare ale proiectului „*No man's land*”. Formulăm observațiile, întrebările și propunerile noastre pe marginea unor fragmente preluate din aceste Ghiduri, structurându-le în opt mari puncte.

Notăm că obiecția noastră de bază față de inițiativa de modificare a legii – **riscul criminalizării celor care recurg la soluția locuirii informale pentru că nu au resurse pentru alte alternative** – poate să fie reformulată și în legătură cu aceste Ghiduri, care au rolul de a sprijini autoritățile administrației publice locale și comunitățile „în a identifica, reglementa și monitoriza așezările informale existente pe teritoriul lor administrativ, oferind un cadru operațional atât pentru reglementarea urbanistică și cadastrală a acestora, cât și **limitarea extinderii lor sau**

¹ Elaborate în cadrul proiectului „No man`s land: Locuirea informală în comunitățile de romi”. Lider de proiect: Fundatia PACT - Parteneriat pentru Acțiune Comunitară și Transformare. Organizații partenere: MKBT: Make Better, Asociația DEP - Bumbesti-Jiu, Grupul de inițiativă Valea Corbului, Grupul de Acțiune Locală Reșița.

² BLOCul pentru Locuire s-a constituit în 2017, în urma acțiunilor grupurilor militante pentru dreptul la locuire, dreptate locativă și dreptul la oraș: Căși sociale ACUM! din Cluj, Frontul Comun Pentru Dreptul La Locuire și E-Romnja din București, Dreptul la Oraș din Timișoara.

aparitia unora noi, respectiv pentru imbunatatirea conditiilor de viata si siguranta a locuitorilor acestora”.

1. Despre utilitatea Ghidurilor în contextul propunerii de completare a Legii 350/2001

„Întrucât la momentul elaborării prezentului ghid, procedura parlamentară este în desfășurare, prezentul ghid oferă soluții de intervenție în cadrul așezărilor informale din România în acord cu legislația în vigoare, existentă, care nu cuprinde norme specifice și suficiente pentru această problemă.” (Ghid pentru APL, pag 4)

Observații BLOC:

În măsura în care există procedurile identificate în aceste Ghiduri, respectiv prevederile legale citate, de ce este nevoie de modificarea Legii 350/2001? În vederea derulării acestor proceduri existente erau suficiente aceste Ghiduri. Dacă prevederile legale existente nu sunt suficiente, și este nevoie de adoptarea modificării legii, precum și de elaborarea normelor metodologice de aplicare a legii, atunci poate nu mai aveau rost aceste Ghiduri.

În general, ne întrebăm: Dincolo de definirea obligației de a face, ce soluții noi aduc amendamentele de modificare a legii față de practica aplicată până acum, pe care am observat-o și noi în comune și/sau orașe mici, prin care primăria înregistra locuințele din așezămintele informale în registrul agricol, pe această bază elibera acte de identitate locuitorilor pe acea adresă și le impunea plata unui impozit fără a da în chirie sau în concesiune terenul de sub case sau din jurul casei?

„În realitate, în teritoriu, comunitățile locale se confruntă cu probleme mult mai complexe, atât din punct de vedere social cât și juridic și economic, probleme pentru care legislația nu are întotdeauna un răspuns potrivit, aspectele necesar a fi abordate de legislație fiind de ordine publică (existența unor acte de identitate), de cadastru și regim de proprietate asupra terenurilor și/sau clădirilor, de reglementare urbanistică, de respectare a normelor de calitate în construcții, de mediu, de sănătate a populației, etc.” (Ghid pentru APL, pag 7)

Observații BLOC:

Din propunerea de modificare a legii am înțeles că nu se urmărește recunoașterea proprietății asupra clădirilor, ci doar asupra terenurilor. Precum am menționat mai sus, proceduri de reglementare cu privire la reglementarea situației juridice a terenului există și acum, precum există stabilite prin lege și obligațiile generale ale administrației publice cu privire la urbanism, dezvoltare teritorială și construcții. Dacă propunerea de modificare a legii nu răspunde la nevoia de a recunoaște proprietatea asupra casei, atunci înseamnă că, în pofida faptului că promite completarea legii pentru a da un răspuns pozitiv la problemele complexe identificate, la rândul său nu dă răspunsul potrivit și complex de care este nevoie azi în România în legătură cu această problemă.

În general: dacă se dorește existența unei reglementări specifice, pe lângă cele urbanistice generale, cu privire la așezămintele informale, atunci aceste reglementări trebuie să includă înainte de toate măsuri afirmative prin care se urmărește ca prioritate îmbunătățirea condițiilor de locuire ale persoanelor care (până acum, dar posibil ca și de

acum încolo), datorită costurilor mari ale locuirii și veniturilor mici, nu și-au putut permite alte moduri de locuire decât locuirea informală.

„Pe data de 3 octombrie 2018, a fost introdus în procedură parlamentară un proiect de lege care definește așezările informale, stabilește cadrul necesar de intervenție publică integrată pentru reglementarea urbanistică a acestora, limitarea extinderii lor și îmbunătățirea condițiilor de viață și siguranță a locuitorilor acestora, și clarifică responsabilitățile autorităților publice în coordonarea activităților de identificare, reglementare, evaluare și monitorizare a așezărilor informale din România.” (Ghid pentru APL, pag 7)

Observații BLOC:

Noi susținem că îmbunătățirea condițiilor de viață și siguranță a locuitorilor trebuie să fie scopul prioritar al unui astfel de demers, și nu unul secundar. Din formulările existente în Ghiduri și în propunerea de modificare a legii, prioritățile sunt formulate invers, punându-se foarte mare accent pe limitarea extinderii așezămintelor informale. Aceasta duce la criminalizarea celor care nu au alte resurse pentru a-și asigura o locuință decât în moduri informale și transformă *policy* în *policing*, fără a obliga administrația publică să producă un fond locativ care să răspundă la nevoia de locuire a persoanelor marginalizate social (care ar fi, de fapt, singurul mod în care să prevină extinderea așezărilor informale sau crearea unor noi cazuri de locuire informală).

2. Definirea așezărilor informale

„Așezările informale sunt perimetre cu locuințe dezvoltate spontan, pe terenuri care nu au funcțiuni de locuire reglementate urbanistic, situate de obicei la periferia localităților urbane sau rurale, în care locuitorii nu au un drept de deținere legală asupra terenurilor și locuințelor pe care le-au construit și le ocupă. Așezările informale cuprind locuințe improvizate, realizate din materiale recuperate, și/sau locuințe realizate din materiale de construcții convenționale, iar prin localizarea și caracteristicile socio-demografice generează excluziune, segregare și marginalizare socială. Prin situarea în zone de risc natural (alunecări de teren, zone inundabile) sau biologic (gropi de gunoi), unele așezări informale sau părți din cadrul acestora, pun în pericol siguranța și chiar sănătatea locuitorilor lor.” (Ghid pentru APL, pag 4)

Observații BLOC:

În această definiție nu se recunoaște cazul așezărilor informale formate drept urmare a unor acțiuni administrative ale primăriilor, de evacuare și relocare. În această definiție nu se identifică cauzele sistemice ale formării așezărilor informale, ce țin de transformările economiei politice, dar și ale politicii de locuire de după 1990. Accentuând că aceste așezări generează excluziune, segregare și marginalizare, se sugerează că spațiul în sine generează aceste fenomene și nu politica / economia politică care stă în spatele formării acestor spații.

„Fenomenul locuirii informale este în creștere atât în România cât și în alte țări. Conform UN-Habitat, în lume, aproximativ 1 miliard de oameni trăiesc în așezări informale și locuințe improvizate (1 din 8 oameni), dintre care 15 milioane de oameni din Europa.” (Ghid pentru APL, pag 4)

Observații BLOC:

Noi susținem părerea analiștilor care afirmă că sporirea numărului de așezări informale peste tot în lume arată tocmai că acest fenomen este generat și întărit de economia politică a capitalismului târziu, când tot mai mulți oameni sunt obligați să recurgă la soluția locuirii informale în lipsa altor alternative locative.

„Atât autoritățile administrației publice locale și autoritățile publice centrale, cât și comunitățile afectate au dreptul și responsabilitatea de a acționa pentru recunoașterea și reglementarea așezărilor informale. Costurile ne-abordării problemei includ extinderea fenomenului și adâncirea problemelor sociale asociate: lipsa actelor de identitate permanente, lipsa accesului la infrastructură edilitară și la servicii educaționale și de sănătate, incapacitatea integrării pe piața muncii și capitalul irosit - zeci de mii de familii din așezările informale ar putea să contribuie la viața economică și socială a comunităților, dar nu pot face asta din cauza situației de informalitate în care se află. Costurile intervenției acum sunt mult mai mici decât costurile pe care le va plăti comunitatea locală (și societatea, la scară națională) ulterior, dacă situația continuă să se prolifereze.” (Ghid pentru APL, pag 6)

Observații BLOC:

Reprezentarea persoanelor de la margine ca fiind neproductive, ca necontribuind economic la viața orașelor, adâncește reprezentarea lor de persoane inutile social, fapt ce justifică persecuțiile autorităților și altor cetățeni împotriva lor. Din contră, există studii care arată că cei care sunt forțați prin constrângeri economice să își asigure locuințe în spații marginale sunt persoane care lucrează în economia informală sau lucrează în economia formală pe cele mai mici salarii sau lucrează pentru venitul minim garantat, fiind puși să facă cele mai stigmatizate munci (E. Vincze: 'Ghettoization: the production of marginal spaces of housing and the reproduction of racialized labour,' in E. Vincze, N. Petrovici, C. Raț, G. Picker (eds). *Racialized Labour in Romania. Spaces of Marginality at the Periphery of Global Capitalism*. Palgrave, 2018, pp. 63-95). Ele sunt, deci, persoanele cele mai precare, cu poziții specifice în lanțul de producție economică, pozițiile cele mai de jos, cele mai stigmatizate și cele mai exploatare.

Sugestia noastră este eliminarea ideii din acest argument că persoanele din așezările informale nu contribuie la viața economică. În loc de sintagma „incapacitatea integrării”, să se vorbească mai degrabă despre excluderea de pe piața muncii formale sau despre integrarea adversă pe piața muncii formale și informale, ceea ce limitează oportunitatea acestor persoane de a accesa drepturile lor sociale (siguranța locului de muncă, condiții adecvate la locul de muncă, servicii de sănătate, pensie etc.) și îi transformă în forță de muncă ieftină, exploatabilă în modurile cele mai facile.

3. Despre cauzele formării așezărilor informale

„Fenomenul locuirii informale nu este recent în România, este un fenomen care a început, sau care s-a accentuat începând cu anii 1950 și a care a continuat să se extindă în absența legislației și resurselor adecvate pentru planificare, inclusiv din ultimii 10 ani. Similar contextului din alte țări din Europa Centrală și de Est, așezările informale s-au propagat în contextul trecerii abrupte de la economii planificate la economii de piață, ceea ce a creat un vid legislativ și o inadecvare a instrumentelor folosite și a rolurilor implicate în procesul de

planificare urbană de până atunci.” (Ghid pentru APL, pag 5)

Observații BLOC:

Susținem că nu acestea sunt cauzele structurale ale fenomenului. Cauzele de ordin economic și politic sunt cele care trebuie identificate și eliminate: veniturile reduse, costurile tot mai mari ale locuirii, lipsa de locuințe publice și sociale, și altele asemenea.

Pe bună dreptate se formulează diagnoza conform căreia cauzele propagării fenomenului trebuie identificate în contextul trecerii de la economia planificată la economia de piață. Dar, din păcate, diagnoza rămâne la ideea vidului legislativ, inclusiv cel legat de planificare, drept cauză a formării și perpetuării așezărilor informale. Tocmai de aici decurge soluția propusă: reglementarea legală a extinderii, adică stoparea extinderii, precum și extinderea regulilor generale de planificare urbană asupra așezămintelor informale. Și tocmai din acest motiv soluțiile propuse nu răspund la cauzele structurale ale fenomenului și, în loc să le elimine, penalizează oamenii nevoiași care nu au resurse pentru alte forme de locuire, decât locuirea informală.

„Câteva cauze care au condus la apariția și propagarea acestui fenomen în ultimii 70 de ani:

- urbanizarea rapidă și sistematizarea forțată a teritoriului din perioada 1950 - 1975 și mobilitatea rezidențială pe care acestea au produs-o;”

Observații BLOC:

Aceasta este o imagine unilaterală, care uită de faptul că în acea perioadă s-au construit cele mai multe locuințe publice, iar urbanizarea socialistă a fost un proces de modernizare și a adus o îmbunătățire a condițiilor de viață din multe perspective și pentru multe persoane, inclusiv de etnie romă (locuri de muncă, locuințe, educație publică, sănătate publică). De altfel, acest dezvoltationism socialist (care a însemnat și urbanizare rapidă) s-a înscris în paradigma dezvoltationistă a capitalismului postbelic, deci nu este neapărat o caracteristică specifică doar socialismului sau doar socialismului românesc.

- „sedentarizarea forțată a romilor din anii `50;”

Observații BLOC:

Ne întrebăm: Dacă romii nu ar fi fost sedentarizați și ar fi continuat un mod de viață nomad, atunci azi erau mai puține cazuri de locuire informală?

- „restructurarea post-socialistă a economiei naționale, care a condus la accentuarea stării de sărăcie și excluziune socială;”

Observații BLOC:

Susținem că această restructurare nu a fost un proces pur economic, ci a rezultat dintr-o serie de decizii politice legate de privatizarea producției și privatizarea fondului locativ, care trebuie contrabalansate azi cu decizii politice pe măsură.

Trebuie menționată aici în mod deosebit: tendința de retragere tot mai accentuată a statului din sfera socială în general și din rolul de dezvoltator de fond de

locuințe în mod particular, politica guvernamentală care susține privatizarea fondului de locuințe și a domeniului energetic, ce duce la creșterea costurilor locuirii (chirie, achiziționare care vine după caz cu îndatorare pe viață, întreținere, utilități).

- „*accesul redus la locuințe pentru categoriile defavorizate după 1990; dar mai ales un sistem de planificare teritorială deficitar și absența unor instrumente adecvate de administrare a terenurilor.*” (Ghid pentru APL, pag 5)

Observații BLOC:

Acest sistem de planificare deficitar poate fi considerat și o manifestare a dereglementării economiei și dezvoltării, dar și a practicării unui urbanism liberal și privatizat, după demantelarea celui centralizat și planificat.

Retragerea statutului din acest domeniu al planificării dezvoltării în general și al planificării urbane în mod special este un fenomen al guvernantei neoliberale.

„*În lipsa unor reglementări urbanistice și teritoriale clare, precum și a lipsei de implementare a celor existente, așezările informale au proliferat pe tot teritoriul României, atât în mediul urban, cât și în cel rural, afectând populații întregi de cetățeni români, de diferite etnii.*” (Ghid pentru APL, pag 5)

Observații BLOC:

Credem că insistența pe lipsa de reglementări în ce privește apariția și extinderea așezărilor informale (reglementări care merg pe linia penalizării oamenilor cu resurse materiale reduse) revine și în acest paragraf, cu scopul de a justifica soluția propusă, inclusiv cea a limitării extinderii acestor așezări.

Ar fi de apreciat, măcar, inserarea formulării „În lipsa unui sistem real de sprijin social, tot mai multe persoane au recurs și recurg la locuirea în așezări informale.”

4. Despre scopul inițiativei PACT de modificare a Legii 350/2001 și a procedurilor descrise în Ghiduri

„*Atât autoritățile administrației publice locale și autoritățile publice centrale, cât și comunitățile afectate au dreptul și responsabilitatea de a acționa pentru recunoașterea și reglementarea așezărilor informale. Costurile ne-abordării problemei includ extinderea fenomenului și adâncirea problemelor sociale asociate: lipsa actelor de identitate permanente, lipsa accesului la infrastructură edilitară și la servicii educaționale și de sănătate, incapacitatea integrării pe piața muncii și capitalul irosit - zeci de mii de familii din așezările informale ar putea să contribuie la viața economică și socială a comunităților, dar nu pot face asta din cauza situației de informalitate în care se află.*” (Ghid pentru APL, pag 6)

Observații BLOC:

Întregul demers al Fundației PACT, precum reiese și din aceste Ghiduri și din propunerea de modificare a legii 350/2001 din punctul de vedere al actului de recunoaștere legală/ legalizare, își propune reglementarea juridică a terenului și darea în

chirie și concesiune a terenului pentru familia/persoana care locuiește în casa construită fără autorizație de construcție. Acest demers nu prevede, deci, măsuri pentru dobândirea proprietății asupra locuinței/casei, lucru pe care probabil unii/ mulți locuitori în așezări informale și l-ar dori, pentru a-și vedea casele construite în siguranță. Soluția de la capătul acestui demers (închirierea și/sau concesiunea terenului către locuitori) nu oferă protecție împotriva demolării caselor și/sau garanții ca oamenii să nu fie expulzați dacă la un moment dat primăriile vor avea acest interes, mai ales în mediile urbane unde există zone de interes economic.

5. Despre rolul locuitorilor în demersul propus

„Comunitățile care locuiesc în astfel de așezări trebuie să înțeleagă riscurile la care se expun locuind în situații de informalitate, din punct de vedere al siguranței, al sănătății, al posibilităților de integrare socială, respectiv să conștientizeze necesitatea și avantajele reglementării așezărilor informale. În acest scop, rolul de informare și sprijin al autorităților administrației publice locale este foarte important, fiind însă necesară și implicarea locuitorilor din așezările informale în întregul proces de analiză, identificare de soluții și reglementare.” (Ghid pentru APL, pag 8)

Observații BLOC:

În opinia noastră, accentul pus pe lipsa de informare și educație drept cauză a stabilirii în așezări informale nu este adecvat, întrucât eludează factorii economici care determină acest tip de locuire.

Comunitățile din astfel de așezări sunt expuse, din lipsă de alternative și uneori chiar prin acțiunea directă a autorităților, la multiple riscuri privind siguranța și accesul la sănătate și educație. De aceea, APL au un rol foarte important în sprijinirea acestora și conceperea de soluții, împreună cu persoanele afectate.

6. Despre procedurile de identificare, concepute pentru autorități

„Cum pot identifica această problemă pe teritoriul localității mele și ce am de făcut? Pasul 1. Identificarea așezărilor informale se face urmărind următoarele aspecte:...” (Ghid pentru APL, pag 8-9)

Observații BLOC, propunere de completare:

Persoanele care le-au construit și/sau le ocupă au fost evacuate din alte părți ale localității de către Primărie, fiind direcționate către acest teritoriu pentru a se stabili acolo informal, mai mult primăria facilitând așezarea în acel teritoriu al unor spații locative, de exemplu, containere, vagoane sau apoi căsuțe din partea unor asociații de caritate. Ex. cazul str/colonia Cantonului din Cluj-Napoca, vezi filmul documentar „Dislocări. Rutele evacuărilor spre strada Cantonului (1996-2016)”.

„2.2 Informarea comunității cu privire la situația identificată și a demersurilor următoare. Odată ce administrația publică locală a decis intervenția, membri comunității locale vor fi

informați cu privire la: problema identificată la nivel local (existența așezărilor informale, localizarea acestora), dezavantajele și problemele asociate pentru locuitori și administrația locală, a pașilor care urmează să fie întreprinși, a persoanelor responsabile pentru fiecare dintre ele și a rezultatelor scontate, cu accent pe avantajele oferite de procesul de reglementare.” (Ghid pentru APL, pag 10-11)

Observații BLOC:

În propunerea legislativă se folosesc în mai multe locuri sintagme de genul „consultarea și participarea” locuitorilor, dar și din acest paragraf reiese că de fapt deciziile se iau de CL și sunt comunicate locuitorilor.

Ne întrebăm cum este asigurată în mod efectiv transpunerea nevoilor și deciziilor locuitorilor în decizia finală a autorităților? Există sancțiuni în caz că nevoile locuitorilor nu se regăsesc în decizia autorităților?

Cunoaștem exemple de evacuări în care primăriile au susținut că au consultat persoanele evacuate din zone de locuire informală, ele dându-și acordul pentru relocarea lor. Primăriile au abuzat de fapt de retorica consultării și participării la luarea deciziilor, pentru a-și justifica deciziile luate împotriva oamenilor. Un exemplu este reflectat în Hotărârea CNCD din 25.07.2012 vizavi de relocarea unei părți a comunității din Craica, Baia Mare, în clădirea fostei societăți CUPROM, unde mai multe persoane s-au îmbolnăvit în mediul toxic. Primăria Baia Mare a susținut că mutarea (în spațiul contaminat) s-a făcut cu acordul locuitorilor!
(http://nediscriminare.ro/uploads_ro/docManager/1614/228-2012.pdf)

Un alt exemplu în care primăria "a informat" persoanele ce urmau să fie evacuate și a obținut acordul lor (o parte dintre ele din locuințe informale, o altă parte din locuințe din vechiul fond de stat pentru care primăria nu a mai prelungit contractul de închiriere), este cazul evacuării din 17 decembrie 2010 de pe fosta str. Coastei din Cluj-Napoca. În acest caz, prin mai multe metode de intimidare, primăria a convins locatarii acestor clădiri să depună cereri de locuințe sociale, pe care le-a și aprobat în două zile, aceste "locuințe sociale" fiind amplasate în case modulare construite de primărie în zona rampei de deșeuri din Pata Rât.

„Pasul 4. Evaluare și cuantificare.” (Ghid pentru APL, pag 11)

Observații BLOC, propunere de completare:

Se vor identifica procesele care au condus la formarea acestor așezări pe baza experiențelor trăite ale locuitorilor, folosind aceste relatări în vederea identificării tipului de așezare informale.

„Ce măsuri urbanistice trebuie luate dacă am identificat această problemă?

*Pasul 1 – Verificare pretabilitate pentru locuire a terenului ocupat de așezarea informală
Tabelul 1 – A1. Pot identifica și asigura un teren echivalent celui ocupat, pentru schimbarea destinației acestuia, în conformitate cu prevederile Legii nr. 44/2018.” (Ghid pentru APL, pag 11-12)*

Observații BLOC:

Sugerăm formulări care să facă clară și urgentă responsabilitatea autorităților în relocarea adecvată, de exemplu: trebuie să identifice și să asigure.

Dat fiind faptul că inițiativa de modificare a legii face referire și la posibilitatea de alocare de locuință socială, ne întrebăm de ce nu se definește și aici această alternativă pe care autoritățile trebuie să le-o ofere celor care ar trebui relocați din zone cu risc.

„Pasul 2 – Clarificarea situației juridice a terenurilor

Informarea locuitorilor așezărilor informale cu privire la rezultatul etapei de diagnoză și implicarea acestora în determinarea soluțiilor posibile.” (Ghid pentru APL, pag 13)

Observații BLOC:

Observația noastră este că într-un astfel de demers locuitorii ar trebui să fie implicați chiar în punerea diagnozei.

În opinia noastră, este important să existe o serie de recomandări în cazul refuzului unei părți a comunității a soluțiilor propuse de APL. Atât formalizarea, cât și relocarea au costuri și implicații pe care o parte dintre locuitori nu și le permit/doresc. Ei nu ar trebui să fie penalizați prin expulzare sau demolare din acest motiv. Este important de anticipat acest aspect, pentru ca amendamentele privind limitarea așezărilor să nu fie folosite chiar împotriva oamenilor pe care ar trebui să îi sprijine - de ex. să legitimizeze intervenția în forță a poliției în comunitatea respectivă.

Repetăm și la acest punct: reglementarea așezărilor informale nu trebuie tratată de către autorități ca scop în sine. Dacă scopul final este îmbunătățirea vieții locuitorilor, aceștia trebuie sprijiniți, pe termen lung, în îmbunătățirea calității locuirii și a infrastructurii legată de locuire (drum, utilități).

„Experiențele anterioare de identificare și legalizare/ reglementare a așezărilor informale demonstrează că lipsa corectei informări și a implicării locuitorilor din așezări informale poate duce la blocarea procesului sau la apariția de conflicte la nivel local. ... Recomandăm informările prin întâlniri directe cu locuitorii așezărilor informale.” (Ghid pentru APL, pag 15)

Observații BLOC:

Considerăm că întâlnirile și consultările directe cu locuitorii trebuie formulate mai mult decât ca o recomandare, și anume ca necesitate - de ex. cu acest scop, sunt necesare sau se impun informări și consultări Chiar dacă în Ghid limbajul nu se dorește a fi normativ, în ce privește normele metodologice pentru aplicarea legii, acolo formulările trebuie să fie de acest fel.

*„Pasul 3 – Inițiere, elaborare și aprobare PUZ pentru reglementarea așezării informale in-situ
Reglementarea urbanistică prin PUZ este o etapă necesară pentru organizarea eficientă a așezării informale prin operațiuni de reparcelare și reorganizarea tramei stradale, a loturilor, delimitare a spațiului public și lărgire de străzi, stabilirea regimului de construire a locuințelor, realizarea conexiunii așezării cu restul localității, inclusiv stabilirea necesarului de investiții publice – construire sau modernizare de drumuri, realizare de rețea de apă și canalizare, dotări sociale și educaționale etc.” (Ghid pentru APL, pag 15)*

Observații BLOC:

Trebuie clarificat și explicitat în text ce autoritate publică (și când) asigură costurile acestor intervenții?

„Pasul 3R – Relocarea aşezării informale și reglementarea acesteia pe un alt amplasament”
În anumite cazuri, relocarea aşezării informale sau unei părți a acesteia presupune costuri substanțiale pentru care în prezent nu există resurse dedicate. Este posibil ca unele primării de orașe mari care se confruntă cu astfel de situații să dețină fonduri suficiente dar estimăm că majoritatea primăriilor nu dețin suficiente resurse financiare pentru această problemă. În aceeași măsură, relocarea presupune o serie de riscuri asociate: sărăcire și probleme sociale ale populației relocate din cauza destrămării țesutului socio-economic local, disconfort pentru populația gazdă.” (Ghid pentru APL, pag 17)

Observații BLOC:

Prin acest paragraf, pe bună dreptate, se recunoaște riscul ca, de fapt, primăria să decidă relocarea, să oblige oamenii să părăsească zona și să nu aloce fonduri pentru locuințe alternative într-o formă sau alta (alte terenuri, sprijin pentru noile construcții, locuințe sociale).

Dacă pierderile posibile la care se face referire aici sunt ale persoanelor ale căror condiții de viață se doresc a fi îmbunătățite prin aceste inițiative, atunci pare o ipocrizie să se prezinte aceste amendamente drept măsuri care îmbunătățesc condițiile de locuire ale oamenilor!

„Pentru a respecta drepturile omului și dreptul la locuință, autoritățile locale pot: fie închiria sau concesiunea în condițiile legii terenurile, fie realiza locuințe sociale și alte categorii de locuințe publice, acorda terenuri pentru tinerii căsătoriți, locuințe pentru romi prin programele guvernamentale sau alte forme de locuire prevăzute de legea asistenței sociale, respectiv centre rezidențiale, locuințe protejate, internate de tip social, adăposturi de noapte etc.” (Ghid pentru APL, pag 18)

Observații BLOC:

Reaccentuăm că și această secțiune trebuie să specifice, fără caracter facultativ, obligația APL de asigurare a relocării în condiții de locuire adecvate și interzicerea evacuării și relocării forțate a oricărei persoane din comunitate.

7. Observații generale privind ghidul pentru comunități

Considerăm că, deși existența unui ghid pentru persoanele care locuiesc în aşezări informale e importantă, acesta trebuie elaborat cu focus spre drepturile pe care persoanele din aceste aşezări le au, și nu spre evaluarea propriei situații locative, aceasta căzând oricum în sarcina autorităților publice locale conform proiectului de lege.

De asemenea, prezentul ghid are tendința de a fi exhaustiv și prin urmare inabordabil și copleșitor. Sugerăm elaborarea lui contextualizat (ghiduri adaptate la fiecare situație în parte), cu implicarea reprezentanților comunităților afectate și a administrației locale. Este prioritară protejarea demnității persoanelor afectate și evitarea expunerii lor la situații traumatice (de aceea este importantă discutarea drepturilor și opțiunilor, nu introducerea de pedepse în plus, precum amenzi, evacuare etc).

Credem că informarea trebuie să conțină răspunsuri în cheia incluziunii, echității și protecției sociale (legile 116/2002, 292/2011, rezoluția T7-0246/2013) la diferite tipuri de situații posibile. Printre altele:

- Ce se întâmplă dacă nu pot plăti costurile formalizării?
- Ce se întâmplă dacă nu pot plăti costul racordării la rețelele edilitare?
- Ce se întâmplă dacă formalizarea mă expune unor amenzi sau creditorilor?
- Ce alte resurse financiare sunt disponibile?

În aceeași măsură, credem că e importantă crearea unui scenariu care să asigure protejarea demnității persoanelor afectate, pentru situațiile în care este refuzată formalizarea.

8. Concluzii generale

Suntem de acord cu următoarea diagnoză formulată în Ghiduri:

„Amânarea recunoașterii și reglementării așezărilor informale, nu rezolvă problemele sociale și de organizare spațială a acestora, ci le accentuează. Siguranța deținerii unei locuințe și condițiile de locuire adecvate stau la baza întregului proces de incluziune socială a acestor comunități, așa cum la nivel internațional deja este consacrat principiul housing first (mai întâi locuința)”. (Ghid pentru APL, pag 6)

Atenționăm, însă, asupra faptului că textul oscilează între afirmații de acest gen (față de care nimeni nu poate să spună că nu sunt de dorit) și **criminalizarea locuitorilor din așezări informale**.

Se sugerează că, în vederea asigurării îmbunătățirii condițiilor de locuire și a siguranței locative, soluția este cea cuprinsă în inițiativa Fundației PACT de modificare a Legii 350/2001, atrăgând toată atenția și tot efortul legislativ privind lipsa de locuințe adecvate asupra acestei 'soluții'.

În vederea scopului de a îmbunătăți siguranța și condițiile de locuire pentru persoanele care nu își pot asigura alte locuințe decât cele create și locuite informal, considerăm că modificarea legislației legate de locuire ar trebui pornită din alte părți decât de la reglementarea statutului juridic al terenului și limitarea extinderii așezărilor informale, și anume de la:

- **interzicerea evacuărilor forțate din orice tip de locuință,**
- **creșterea fondului de locuințe sociale din stocul locativ public,**
- **dezvoltarea infrastructurii în zona locuințelor informale chiar dacă acestea rămân informale, zona putând să fie transformată în intravilan și cu funcțiuni de locuire, astfel încât să beneficieze de investițiile locale,**
- **bugetarea publică și sprijinirea persoanelor marginalizate social în efortul lor de a plăti costurile de utilități ce cresc în continuu.**